

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

VÁRADI KÁROLY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, BENEDEK SAMU, HEGEDŰS ISTVÁN, DR. JNCZE BÉLA.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakik Szent-egyházutca 20. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagútcá, 7. sz. a.) küldendők.

A magyarországi tanító-egyletek szövetsége.

Lapunk mult száma, mint annak idején röviden jelzők, már zárva volt, midőn a hirt vettük, hogy a belügyminiszter ur a magyarországi tanító-egyletek szövetségének alapszabályait nem látta el a jóváhagyási záradékkal. A kormánynak e tárgyban küldött leirata így hangzik:

„Magyar kir. belügyminiszter 38,391 szám. Budapest főváros közönségének. A „Magyarországi tanító-egyletek szövetsége“ cím alatt alakítani szándékoltt egyesületnek a magyarországi harmadik egyetemes tanítógyűlés végrehajtó bizottsága által megerősítés végett a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz a budapesti kir. tanfelügyelő utján felterjesztett alapszabálytervezete azzal küldetik meg a főváros közönségének, miszerint tekintve, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur f. é. aug. hó 17-én 20,762, szám alatt kelt átirata szerint ezen szövetségi tervezet a népoktatási törvényben alapot nem talál és az ezen törvény 147. §-ban említett szabályrendelet már 1872-ben kiadatott s az a törvény szándékának minden tekintetben megfelelően, más ilyenmü szabályzatra szükség nincs: a bemutatott alapszabálytervezet a vallás- és közoktatási magyar királyi miniszter ur illetékes véleménye alapján a bemutatási záradékkal ellátandónak, illetőleg a tervezet megalakulása megengedhetőnek nem találhatott. Miről folyamodó végreh.-biz. a csatolmányok kézbesítése mellett megfelelően értesítendő. Budapesten, 1879. év szeptember hó 2-án. A miniszter megbízásából Lukács György, s. k. miniszteri tanácsos.“

Midőn a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur által véleményezett belügyminiszteri leiratot e helyen t. olvasóinknak megküldés végett papirra tesszük, már tul vagyunk az első benyomás által okozott izgatottságon, és mégis — nem tagadjuk — lelkünket

a keserü fájdalom érzete tölti el. Nem is lehet az más-kép! hisz levertségünknek, aggodalmunknak — fájdalom — elég indoka van, — és pedig nem a jövő iránt táplált reményeink meghiusulása, hanem épen a jelen ily lehangoló volta miatt, a midőn meg kelle érnünk, hogy az alkotmányos Magyarországon, míg a szétforgácsolt erők egyesítésével a nagyobb eredményeket biztosítható szövetkezés — természetesen az állami létet biztosító korlátokon belől — a társadalom minden osztályának meg van engedve: addig e haza tanítóinak egyesülését azon ügy előbbvitelére, melynek szabad fejlődése biztosíthat csak jólétet és tartós boldogságot a nemzetnek — az alkotmányos magyar kormány egy tollvonásával lehetetlenné kívánta tenni!

Volt időnk e leirat vétele óta gondolkozni és valóban gondolkoztunk is a budai várból e váratlanul közénk dobott probléma megfejtésén és — nem tudók kulcsát találni annak. Miben rejhetik incidense csupán ügybuzgalmunk által tolmácsolt kérelmünkre kormányunk ama tiltó szavának, melylyel e haza huszezer békés munkását rázta meg oly érdemtelennül?..

Egyik laptársunk az intéző köröknek a tanító-egyletek szövetségével szemben elfoglalt bizalmatlan álláspontját holmi alaptalan információkban véli rejleni, melyek által ez egyesülés úgy lett volna feltüntetve a kormány előtt, mint a mely biztos melegágyául fog szolgálni a social-demokrata, nihilista és egyéb társadalmat romboló elveknek.

Gondolatunkban sincs, hogy e nézetnek jelentőséget tulajdonítsunk, — hisz ennyire a magyar tanítótság még ellenségei előtt sem érdemesítette magát. Állami és társadalmi rendet felforgató törekvésekkel vádolni azt a testületet, mely loyálisában szinte-szinte a szolgálai alázatosságig ment; mely a kiérdemelt és jogos bér helyett odavetett alamizsnát is mindig bámulatra méltó megnyugvással, türelemmel fogadta; mely ha feljajdult is néha-néha a mindennapi élet sulyos terhei alatt, pillanatnyig sem szünt meg e hon virágzásán,

boldogságán a maga körében buzgón működni, — s mely tiszteletre méltó kitartással alkotmányos létünk néhány éve alatt a magyar tanügyet, mely még, az imént nem létezett, a mivelt Európa által is méltánnyal elismert virágzásra emelte: egy ilyen testületet, mely hivatala tudatának ily magaslatán áll, államellenes törekvésekkel gyanusítani nem lehet, nem szabad!

Nem, mi még csak feltételezni sem akarnók, hogy a magyar kormány Magyarország tanítóóságát a legmélyebben sértő és érdemetlenül kompromittáló ilyen gyanuskodásból tagadta volna meg a szövetség felterjesztett alapszabály-tervezetének megerősítését. Mi a kormány e lépését egyszerűen abból véljük kimagyarázni, hogy a vallás- és közoktatási miniszter urnak, 1872. szept. 2-án, a községi nép-, felsőnép- és polgári iskolai tanítóknak testületekké alakulásáról kiadott szabályrendeletét — s különösen annak az országos tanító testületté alakulására vonatkozó részét, habár az mind e pillanitig csak papiron figurál is és végrehajtásrs hét év óta még nem vitetett — nem akarta feláldozni némi elfogultságból egy oly szabályzatnak, melynek minden büne abban áll, hogy készítői nem magas állású kormányhivatalnokok. Épen azért, mi legkevésbé sem kételkedünk, hogy kormányunk e kissé elhamarkodott határozatát megfogja változtatni s nemzeti tanügyünk fokozatos fejlesztésére célzó önzetlen törekvésünk útjába nemcsak hogy akadályt nem gördít, hanem hathatós támogatását is megfogja adni munkánk sikeressé tevéséhez. De hogy ehez alapos reményünk lehessen, mi a legközelebbi teendőnk?..

Semmi esetre sem az, hogy megerősítését erőszakoljuk a szövetségi alapszabályzatnak. Első lépés: tisztába jönnünk ez ország tanítóóságának a szövetséget illető nézetével, vagyis számba venni önmagunkat. A harmadik egyetemes gyűlés végrehajtó bizottsága nem vette volt tekintetbe annak idején ily értelmű felszólalásunkat s most keserűen érezheti a dolog természetes menetének átugrásával tett hibás lépés káros következményeit. E mulasztás helyreépítése, miután az ideiglenesen megalkult szövetségnek központi választmánya többé már nem létezik, ismét az e. t. végrehajtó bizottságára vár; hozzá intézzük tehát újból az ügy diadalra juttatását célzó szavunkat, kérvén, esmerje első kötelességének Magyar ország tanító-egyleteit összesen és egyenként felszólítani záros határidő alatt való nyilatkozatra az iránt: akarják-e vagy nem a tervbe vett tanító-egyletek szövetségét, s ha igen, a megindított alakban kívánják-e ahhoz csatlakozni? Kérje meg férfias nyíltsággal e haza összes tanító-egyleteit, hogy akarnak-e összetartó erővel a tanügy felvirágoztatására közreműködni, a nevelés-oktatás elveit, módzatait tisztázni, s a nemzeti jellemre és hazai viszonyokra tekintettel a népnevelés-ügyét összhangzatosan fejleszteni, a társadalom minden

rétegében a tanügy iránt érdeklődést ébreszteni s különösen az iskola és szülői ház között szorosabb viszonyt létesíteni s ez által a népnevelés ügyét népszerűsíteni — kérje meg, ha akarják-e azt a tömörülést, mely épen e magasztos célokat tűzte ki áldásos munkálkodása feladatául?!..

Bár hisszük, hogy e haza tanítóegyleteinek igen nagy többsége sietni fog az áldásos munkához segítségkérését nyújtani, de nekünk a szövetség ügyének e nem várt fordulata pillanatában a hit-nél több kell; nekünk határozottan **tudni** kell azt, ha nem akarjuk annak bekövetkezését, hogy holnap-holnapután a mivelt világ guny- és szájalma tárgya legyen Magyarország tanítói kara!

E biztositék kinyerése, illetőleg felajánlása után a „Magyarországi tanító-egyletek szövetségé“-nek létrejövését — meg vagyunk győződve — nem lesz hatalom, mely megakadályozza!

K. S.

A színérzék képezése.

— Gyermekek! almát kaptok ozsonnára!

— Nekem a pirosat, nekem a pirosat!

Bizonyára a legkisebb fogja a pirosat kapni, mert az a mama kedvence; a nagyobbik különben is nem a színt, hanem az ízt és nagyságot becsüli.

Mily különös a gyermek! Szereti a piros színt, édes ízt, élénk zenét, fűszeres illatot, s hány felnőtt ember van ki ezekben nem tud gyönyörködni. Ha magunkat gyermekkorbeli egyéniségünkkel összehasonlítjuk, alig ismerünk magunkra. Az egyediség bir valami eredetiséggel, de mire megnövünk a sokféle benyomás egészen kivetkőztet bennünket, csak változhatlan énünk marad meg. Nevelés, emberek, események, lakóhely. szokások rabjai vagyunk, nagyon kevés bennünk az eredeti, még az sem, ami a priori belénk oltatott, mert azt is örököltük.

A gyermekek egymástól nagyon különböznek, de fejlődés menetük nagyjából megegyezik. Van-e gyermek, ki nem szereti az édeset, a piros színt, a csengő hangokat? Alig hiszem, hogy volna. S honnét van ez? Mert élénk benyomást tesznek reá.

A vörös legélénkebb a színek között, s minden gyermek ez után kapkod mikor színérzéke ébredszik. Gondoltál-e valaha kedves olvasóm arra, hogy mily szerepet játszanak a színek a gyermek-fejlődés menetében, s főleg a szép iránti érzék fölbresztésében? Sok felnőtt embernek oly nevetséges izlése van a színek összeillesztésében, hogy csakis udvariasságból nem nevetjük ki izlését, mikor ruhaszövetet vesz, virágcsokrot köt vagy szobáit festeti. Ha azonban már a nevelésben gondot fordítottunk a színérzék fejlesztésére, ritkán történik meg, hogy a növendékből izlés nélkül való ember

válják. Jelen soraimnak célja a t. szülöket bizonyos körülményekre felhívni, miket önmaguk is ezerszer tapasztalhattak, de csekély jelentőségünek találván, talán figyelembe sem vettek. Miért kapkod a kis gyermek a rikitó színek, s főleg a piros után?*) Hogyan lehetne a színeket fölhasználni a nevelésben, különösen az aesthetikai érzék fölbresztésében?

A színekről legelőször is azt kell tudnunk, hogy azok sugártörés által a nap sugaraiból nyerhetők. Ha egy üveghasábon vagy vízzel telt poháron átbocsátjuk a nap sugarait egy fehér lapra, azon egy színek jelennek meg, vörös, narancs sárga, zöld, kék és viola színekkel. Ezek az alapszínek. A fehér nem egyéb, mint a színek összege, a fekete pedig azok hiánya. A fehér szín legélénkebb benyomást tesz szemünkre, a vakító fehéret p. már nem bírhatja el szemünk. A szín tulajdonkép az aether rezgése által idéztetik elő, mely lég-nemű anyag nemcsak a levegőben, de a világűrben is létezik. 400—800 bilio rezgés egy másodperc alatt a határok, melyeken belül a szem a színeket észreveheti. A vörös színnél a rezgés száma egy m. p. alatt 496, a narancsnál 527, a sárgánál 588, a zöldnél 600, a kéknél 669, a violánál 727 bilio rezgés.

A vöröst mindenki rikitó színnek ismeri, s mégis a phusica állítása szerint szemünkre a középső színek, a sárga és zöld hatnak legélénkebben, a szélsők, kivált a kék és viola hatása gyenge. De viszont a vörös a színek között legkevésbé törik meg, s amint fönnebb láttuk, legkevesebb rezgést tesz. Innét van, hogy a vörös zászló, vörös lámpa igen messziről kivihető, míg a viola, mely színnek törése legerősebb, távolról hamar egybeolvad más színekkel. Azért kedves hát a gyermek előtt a vörös szín, mert a többi közül kiválik s bár rikitónak nevezzük, hatása a szemre nem oly nagy, mint p. a kéké v. violáé.

A gyermekélet első korszakát e szempontból bátran nevezhetnők vörös korszaknak is. Csecsemő és kisdéd egyaránt vágyik e szín után. A piros alma, piros szalag, piros ruha, minden piros tárgy a képeskönyvben igen-igen kedvére való. Még ha beszélni kezd is, a legtöbb legelőször a piros tárgyra mondja ki az ismeretes és elterjedt „csecse“ szót. Később azután megváltozik a gyermek természete. A kis lányka amint fölseperedik a kék színnel barátkozik meg, s ez szokott általában kedvencz színe maradni. A vörös mellett nagy ritkán marad meg, inkább a halvány piroshoz vagyis rózsaszínhez pártol. A fiúk azonban jó ideig állhatatosan megmaradnak a vörös mellett, csak később mutatnak hajlandóságot más színhez még pedig a vörössel rokon színekhez, minő az u. n. pompeji-vörös, barna stb. Férfi korunkban a barna vagy szürke szokott kedvelt színünk lenni. A zöld is kellemes szín, a szemre is igen jól hat, de tán mivel a természetben annyiszor

élvezhetjük, nem szokott kedvencz színné válni, A narancs, sárga és viola ritka ember által kedvelt színek. Az ábrándozók egyáltalán nem szeretik a sárgát, mert az a „féltekenység színe.“ A zöld és kék szín együttvéve valami kellemetlen hatást tesz reánk. Csak a nagy természet az, mely e két színt kibékíti. Nemcsak az ember, de a gyermek is kellemesen érzi magát isten kék ege s az erdő zöld lombjai közt. Tavaszi mulatságaink kedélyességét jó részt a sokáig nélkülözött zöld lomb és kék égboltozat élvezése teszi. A zöld és kék színek orvosi hatással is bírnak, örülteknél s idegbetegknél. Az ilyenek szobáit zöld vagy kék üveglablakkal látják el.

Azt eldönteni: melyik e legszebb szín, nem lehet. A különböző színek elegyítését azonban nagyon jól föl lehet használni a gyermek színérzékének s később aesth. izlésének fejlesztéséhez. Erre szolgál első sorban a játék, azután a szemléltető oktatás.

Már csak az által is, hogy rosszul vagy a valóságtól eltérőleg színezett játékszert nem adunk a gyermek kezébe, nagyon sokat tehetünk a színérzék fejlesztésére. Vannak egyes játékszerek, melyek fénytani kísérletekre szolgálnak ugyan, s így tulajdonképeni helyük a physikai szertár volna, de mint gyönyörködtető eszközök a játék szobában is igen jó helyük van. Ilyen p. a caleidoskop, egy látcső-féle készülék, melynek egyik végében különféle színű üvegdarabok vannak, s ezek forgatás közben mindenféle csillagalakokat mutatnak. Vagy a laterna magica (bűvös lámpás) mely a beléje tett üvegre festett képet nagyítva veti a falra. Ilyen az u. n. hamisforgó, mely egy papirkorongból áll, rajta egy színezett alak, mozgásának különféle változataiban föltüntetve; pl. egy gyermek, a számárról leugorva 12 alakban, az első mozdulattól odáig, míg a földre nem ér. Ha most a korongot gyorsan forgatjuk, úgy tetszik, mintha a gyermek a számárról folytonosan leugrálna. E tünemény azon alapszik, hogy a fénybehatásnak bizonyos meghatározott ideig kell tartani, hogy szemünk észrevehesse; ha ez nem történik, az egymás után érkező képek összefolyuak, a mint a sebesen forgatott üszök tűzkarikává válik, vagy a gyorsan forgó kerék küllői egybeolvadnak. Mindezek az eszközök érdekes játékszerek, de mivel a szemet nagyon fárasztják, mértéket kell velők tartani.

A játékszoba különben számtalan egyéb tárggyal szolgál, melyek a színérzékre képzőleg hatnak. Ott van p. a Fröbel-féle papirfonás, midőn különböző színű papirszalagból kis lemezeket, kosarakat, kereszteteket fonnak. A papirkatonák, betlehen, színház mind kedves és hasznos játékszerei a fiúknak, főleg akkor, ha a gyermek maga színezi őket. Rousseau is sokat adott arra, hogy Emilje ne csak rajzoljon, de fessen is, sőt a szobát teliaggatta az Emil festette képekkel. Mi ugyan nem megyünk ennyire, de ha a gyermeknek kedve van festegetni, használjuk föl e hajlamot izlésének nemesítésére.

(Folytatása következik.)

Bárány Gyula.

*) Piros és vörös rokon színek, de mégsem egy szín. Piros alatt értem azt, amit idegen szóval Carminak nevezünk, vörös = cinberroth.

EGÉSZSÉGÜGY.

A gázvilágítás befolyása a szemekre.

A porosz közoktatásügyi miniszterium véleményét kért a közegészségügy orvosi szakosztályától az iránt: ha valjon a tanintézetek lak- és tantermeinek gázzal való világítása károsan hat-e a bennök lakók és működők szemekre? ... E felhívásra az említett szakosztály által adott véleményt a következőkben foglalhatjuk össze:

Az eddig szerzett tapasztalatok után a szakosztály azon nézetben van, hogy a világítógáz, ha az célszerűen alkalmaztatik, a növendékek szemére nincs káros befolyással. E célszerű használathoz tartoznak mindenek felett azon készülékek alkalmazása, melyek az erős fénynek közvetlen hatását megakadályozzák, milyenek az ellenzők és borítók. A mi pedig a készülékek anyagát illeti: legajánlatosabbak az áttetsző tejsüvegek, kevésbé az átláthatlan tömör anyagaik. A pléh karimák azonban, melyek a fényt a szentől elzárják, ellenben a megvilágított helyre vakító fényt vetnek, káros hatásuk miatt általában nem ajánlhatók.

Tapasztalás szerint a világítógáz nem csak világít, hanem meleget is okoz. Épen ezért a világító lángnak nem szabad közel esni a fejhez, mert a sugárzó meleg főfájást és vértódulást okoz.

A hol többnek kell egy gázlágnál dolgozni, ott a fényt árasztó test a dolgozók feje fölé essék, mert a sugárzó meleg terjedése így semmi kellemetlenséget sem okoz. Különösen ha az ugynevezett tányéros-világítás alkalmaztatik, ott a tejsüveg bura alólról egy átlátszó üveg-tányér által elzárandó, mely aztán a lefelé jövő világosság sugarait célszerűen szétszorja, hatályosságát enyhíti, s a lángnak a légmozgás által okozható hullámzását megakadályozza, szóval: az egyenletes égést és világítást elősegíti.

A mi végül a fájós szemű egyéneket illeti, ezekenél az égő láng körül kékes fekete henger alkalmaztassék.

Dr. B. I.

Buisson felolvasása a szemléltetésről.

(Folytatás.)

A fentebbiekből következik, hogy a szemléltető módszer földrajz-olvasás-, számolásnál egyformán mintegy ellenlábasa a serdült kor számára való tanmódnak: úgy látszik, mintha visszájára csinálná meg a logikai menetet, mert nem bánik a gyermekkel felnőtt módjára, és hagyja őt járni a maga lábán és nem a miénkkel. — Hát van-e szükségesebb, méltányosabb dolog, mint a mester e leszállása, a tanításnak ez alkalmazása a növendék értelmi álláspontjához? Hiszen magunk

is csak hosszú szokás, hosszú értelmi erőfeszítés útján barátkozánk meg az elvont és általános eszmékkal. E pillanatban is, önök figyelmükkel ajándékoznak meg. Miért? Mert oly tárgyokról beszélek, melyeket önök értenek és melyek iránt önök érdeklődnek. Ha héber vagy kínai nyelven beszélnének önökhöz, nem hallgatnák hosszasan oly figyelmesen. Szellemük nem találná föl magát, míg e pillanatban nagyon elfoglalt, épen úgy működésben van mint az enyém; önök cselekvő részt vesznek e felolvasásban: lelkük belsejében vagy elfogadják vagy elvetik, vagy helyeslik vagy gáncsolják azokat, miket mondok. A gyermek is figyelmessé válik, és hallgatni fog önökre, ha nem is sokáig, — mert erre nem képes — legalább szives örömet, valahányszor oly tárgyról beszélnek előtte, melynek fel-fogja értelmét, vonatkozását, jelentőségét.

Oly növendék, ki a *bé, a, ba, bé, é, bé* gyakori mondogatásába beléfárad, egy szót sem veszít el abból, mit egészen halkan szomszédja sug, mialatt fölajánlja neki, hogy búgó-csigáját cserélje el vele egy tekelapdáért. Igen, de e csere komoly ügy ám, mely teljes mérvben érdekli: tudja miről van szó; arra, hogy elfogadja vagy visszautasítsa az ajánlatot, itél, összehasonlít, okoskodik és akar, míg a szótágok, melyeket vele tagoltatunk nem sokkal több érdekű ránézve, mint nekünk a kínai nyelv. Ezek egyáltalában semmit sem szólnak képzelméhez, szívéhez, egyik tehetségéhez sem, csupán fülét érdeklik; figyel tehát úgy füllel, mert kénytelen vele, de csak is füle az önöké. Pedig más dolgot kell vele szemben kivivnunk: szükségképen egész értelmével kell hogy a miénk legyen.

E végett vajon mulattatni kell-e őt, meséléssel, képekkel, játékokkal lebilincselni? Ne higgyék önök. Csak értelmét kell bevonni a játékba, és ez épen a szemléltető tanmód lényege. Természettől a gyermek nem henyé; legnagyobb büntetés ránézve a tétlenség, — és értem az értelmi tétlenséget; — nem kíván hosszasan ugyan egy dologgal foglalkozni, de mindig szeretnek valamivel elfoglalni magukat. Szellemétől mint testétől egyebet a gyermek nem kíván, mint érezni azt, hogy az él, működik és növekszik. Érezze csak ez elvenséget az iskolában, semmit sem szeretne jobban az iskolánál. Minél nagyobb mérvben vesszük igénybe értelmét, föltéve, hogy saját természetes törvényei szerént hagyjuk azt működni, annál boldogabb lesz. „Mindazon tehetségek közül, melyeket a gyermekben felfedezünk, mondja valahol Fenelon, egyetlen egyre lehet föltétlenül számítani: és ez a józan okosság. Ez a gyermekkel együtt fejlődik, csak legyen helyesen fejlesztve.“

Megkísértsem-e ez alkalommal, Úraim! sorra venni a tantárgyakat és megmutatni a szemléltető módszer alkalmazásaképen azon eszközt, mint kelljen azon helyes gondolkozást művelni, mely a gyermek veleszületett tehetsége, azaz vele együtt növelni, a gyermek ér-

telmét mind fokozottabb mérvben a nevelés munkájába bevonni, közreműködésre bírni? Ez annyi volna, mint a hallottakat ismételni. Mert az előttem szólók egyértelműleg nem tettek egyebet, mint az értelem-serkentő módszereket ajánlották? Mely célt tűzött ki azon tantárgyra nézve, melyről önök előtt beszélt, hanem azt, hogy Montaigne e mondását valósítsák: Legyen a gyermeknek jó feje és ne tele feje. És ez óhajítás nem tesz-e annyit, mint azon tanmódot ajánlani, mely a gyermek azon álláspontjáról, melyen van, vezetve el mindig azt kívánja tőle, hogy előbb értsen meg valamit és csak azután tanulja meg és nem annyira a logikai tanmenet szabályos útját követni, mint inkább azon belső világot, mely minden e világra született ember lelkében fénylik, a józan ész, mely csak a szemlélet más neve. Egyébaránt ha egybe foglalnom kellene a szemléltető oktatás leglényegesebb gyakorlati szabályait, nem tudnék jobbat tenni, mint utalni azon mesteri lapra, melyet legyen szabad felolvasnom:

„Takarékosnak lenni a szabályok körül, szaporítani a gyakorlatokat; sohasem feledni, hogy a gyermeknek a legjobb könyv a tanító előadása; annyira hajlékony, annyira biztos emlékezetét csak támaszpontul használni, és oda irányozni tevékenységünket, hogy az oktatás az értelembe hatoljon, mely egyedül képes termékeny nyomokat befogadni; helyesen láncolt kérdések segítségével oda vezetni, hogy fölfedezze azt, mit neki megbizonyítani akarunk; okoskodáshoz szoktatni, leleményre, látásra vezetni rá; szóval, okoskodását szünetlenül működésben, értelmét ébren tartani; e végből semmit homályban nem hagyni, mi kifejtést érdemel, a bizonyítást egészen odáig vinni, hogy a tárgyakat kezel fogható alakban fogja föl a mikor csak lehet; minden tárgynál a jellemző tulajdonokat a zavaros részletek közül kiemelni; minden dolognál, az elme ítélő tehetőségét a hasznos és erkölcsi tulajdonokra irányítani; — például, az olvasásnál az elolvasott darabból mindazon tanulságos megjegyzéseket kihozni, melyeket az tartalmaz, — a nyelvtanban, a példából térni rá a nyelvtani scholastica minden szörszálhasogatásától ment szabályra; a gyakorlatokra a tárgyat, nem tetszés szerint készített gyűjteményekben keresni, melyek csak fokozzák a nyelv nehézségeit, de az épen felöltött, a mindennapi élet folyamában felmerült esetek, a napi tanulmányok köréből; a gyermek szemeláttára találni föl példát, azt, mi szemébe ötlük, sőt inkább vele magával taláztatni föl és mindig a táblára iratni velök; — minden számolási gyakorlatot a mindennapi életből kölcsönzött példákön eszközölni; a földrajzot csak térképen tanítani, rendre szélesbitvén ki a gyermek látó határát az utcáról a városnegyedre, városnegyedről a községre, járásra, megyére, hazára, a világra; — a történelemben, minden habozás nélkül föláldozni a tisztán a tudományos képzettség által felkutatott részleteket a végett, hogy kidomborítsuk a nemzeti fejlődés főbb moz-

zanatait, a társadalmi eszmék haladását, a szellem hódításait, melyek a keresztyén polgárosultság nagy vívmányai; embereket és dolgokat képekben mutatni be a gyermeknek, mert azok nevelik képzelmét és emelik lelkét: ilyennek kell lenni az iskolai oktatás szellemének.“

Nem szükség megmondanom, honnét meritem eme igen gyakorlati és egyszersmind igen emelkedett intelmekben letett oly annyira szép és lényeges egybefoglalását a szemléltető tanmódnak: Franciaországban csak egy toll bírja az irály e titkát és önök fölismerték őt. (Taps.)

(Folytatása következik.)

H. 1.

AZ ALAKTAN TANÍTÁSÁROL A NÉPISKOLÁBAN.

A népiskolai tantárgyak között alig van egy-kettő olyan, melynek a mindennapi életben több haszna és gyakorlati alkalmazása lenne, mint épen a mértan — illetőleg az alaktan tanításának. S hogy mégis e tantárgy tanításának kötelezettsége a népoktatási törvény keretéből korábban kihagyatott, s csak az 1877. min. rendelettel módosított új tantervbe vétetett fel, véleményem szerint ez korántsem e tárgy lényegtelenségében keresendő, hanem inkább abban, hogy hazánk nevelés oktatásügye fejlődésének azon első stadiumában a már ugyis túltömött népiskolán vélték ez által egyelőre könnyíteni.

Nem céлом az alaktan tanítását egyik vagy másik tantárgy rovására előtérbe állítani, bár megvallom, hogy én annak, mind alaki, mind tárgyi értékét sok más tárgy fölé emelem. Igen, mert az alaktan tanításánál akár az vétessék tekintetbe, hogy a növendékek ítélő, gondolkodó ereje fejlesztessék; akár az, hogy ennek tanításával előkészítettessék a tanuló a mindennapi életben előforduló különböző alaku és anyagu természetű tárgyak helyes feldolgozására: mindkettő oly fontos és nélkülözhetlen, hogy azt a népiskola elnem odázhajta.

A tapasztalás bizonyítja, hogy a népiskolából kikerült tanulók legnagyobb része tanulmányait ott bevégezi s marad azon ismeretekkel, melyeket itt szerzett.

— Vajjon egy ily tanuló később, legyen ő iparos a vagy szántóvető, — megfog-e tudni felelni okszerűen hivatásának, ha az alaktan tanításával erre némiképen elő nem készítették? Bizonyára nem. S hogy mennyire nem, azt sajnosan kell tapasztalunk a mindennapi életben előforduló természeti tárgyak tervszerűtlen feldolgozásánál, legkivált oly helyeken, hol azok oly egyének által dolgoztatnak fel, kik az alaktanak legelemiesbb részeivel sem ismeretesek.

A földmivelő, ki p. o. a különböző nagyságu és

alaku termőföldeknek mivélésével foglalkozik, mennyivel előnyösebben végezhetné fírasztó munkáját, ha képes volna földbirtoka helyes rendezésére, tervszerű felosztására; mennyivel jövedelmezőbbé tehetné csekély földbirtokát, ha a legegyszerűbb lejt mérés ismeretével bírna; s végre, mennyi családától lenne megmentve, ha bár termő-földének nagyságát képes volna meghatározni, Ezek ismerete nélkül nemcsak hogy nemzetgazdaságunk nem fejlődhetik, hanem földmivélőink is napról-napra szegényebbek lesznek, mert a kevés földbirtok minden előszámítás nélkül kezeltetvén, legtöbbszőr még az arra fordított kiadásokat sem képes fedezni.

Igy van ez nemcsak a gazdaságban, hanem az ipar, építészeti és mesterség minden ágában is. — Az építő, asztalos, kovács, bádogos s szóval mindazok, kik a kezök alatt lévő nyers anyagok feldolgozásával foglalkoznak, csak akkor emelkedhetnek mind szellemi, mind anyagi tekintetbe azon magaslatra, melyen egy civilizált nemzet iparosának állania kell, ha képesek lesznek munkájukat bizonyos meghatározott terv és számítás szerint végezni. — Hogy pedig azt gyakran csak akkor lehet elérniök, ha az alaktanból az ahoz megkívántató tudnivalókat elsajátították, ezt elvitatni, sőt kétségbe vonni sem lehet.

Még csak egyet hozok fel az alaktan tanításának fontosságára, s e tantárgynak minden népiskolába lendő bevitelének szükségességére.

Napjainknak egyik legvitásabb kérdése: a háziiparnak a népiskolába való bevitel. Nem tartozik ide, az ellenpártok érveit bírálgatni. Tény, hogy e kérdés, még függő kérdés, — s a kormány magatartásából ítélve: nem is fog az olyan riptim-raptim agyanütnet. Ily körülmények és sejtelmek közt hogy remélhessük, hogy a háziipar tanítása eredménythozó legyen, ha a tanulók semmi alaktani ismerettel nem bírnak? Vajjon tudnának-e azok minden alaktani ismeret nélkül egy izléses kalapot, kosarat, kefét vagy bármely tárgyat is előállítani? Én hiszem, hogy nem; vagy ha igen is, ez minden esetre csak hosszas gyakorlás útján, mechanicaillag lenne elérhető, s nem lehetetlen, hogy a hosszas munkában a tanulók munka kedve elveszne, s akkor a tanító minden fáradsága mellett sem tudna célt érni.

Az elmondottak után azt hiszem nem tévedek, ha azt állítom, hogy az alaktannak, mint igen lényeges szemléképző, realis hasznokat biztosító tantárgynak a népiskolában méltó helyet kell elfoglalni, szemelött tartván azon igazságot, hogy a tanulók az életben annak vesznek legtöbb hasznát, mit gyakorlatilag is tudnak felhasználni, alkalmazni.

Véleményem szerint két csoportra osztva lehetne e tárgyat a népiskolában tanítani.

Az első csoportnak magában kellene foglalni mind azon alaktani előfogalmakat, melyek a második csoport tárgyának értelmezésénél nélkülözhetlenek lennének; ez

a négy első osztály tananyagául szolgálna. A második csoport tananyagát a mértani alakok számtani meghatározása tenné, mi a két nagyobb osztályban volna tanítandó. Az első csoport tanításánál a fősúlyt az alaki, míg az utolsónál a tárgyi célra kell fektetni.

Előre bocsátom, hogy az alaktan tanítását a népiskolában három tantárgy kezelésével lehet és kell kapcsolatba hozni, s ezek: az írva olvasás, rajz és a szám. — Ha tehát tekintetbe vesszük, hogy az alaktan nem mint önálló tantárgy kezeltetnék, hanem párhuzamosan haladva készítettetnék elő a tanulók az alaktani ismeretekre a már említett három tantárgy tanításakor; akkor ennek kezelése sem idő veszteséggel, sem a tanítóra nézve nagy nehézséggel nem fog járni, mi az alább következő s osztályonként felsorolandó tanmenetből is eléggé ki fog tűnni.

Első osztály. Az írvaolvasás alapján megismerteti a tanító egy szögletes tárgy szemléltetésekor először a pontot; mi végre a tárgyon levő szögleteket vagy esúcsokat úgy tünteti fel, mint azon tárgy végpontjait, melyeknek képét a táblára rajzolja és rajzoltatja. Két vagy több pontot helyzetök szerint következőleg rajzoltat: először egy pontot, ettől jobbra, balra, fölébe és alája még egyet, később kettőt, hármát négyet stb. Ezen pontokat, mint szemléleti eszközt, — a tanulók számtani ismereteik gyakorlására is célszerűen lehet felhasználni. P. o. rajzolatok gyermekek tábláitokra egy pontot, jobbra még egyet! Hány pont van most a táblán? Hányszor rajzoltatok egy pontot? Kettőben hány egy van? Töröljétek le egy pontot! Hány pont van most a táblán? Ha kettőből egyet elveszünk, hány marad? stb.

Két pontnak helyzetök szerint való előállítása után megismerteti az egyenes, később a görbe vonalakat; úgy szintén az egyenes vonalokat irányaik szerint is. Az írvaolvasás alapján ezt következőleg teheti: előveszen egy vonalzót, melynek egyik végpontjától a másikig terjedő élet úgy tünteti fel, mint egy vonalat, melynek képét azután a táblára is lerajzoltatja. — A tanteremben lévő tárgyakon ily egyenes vonalak felkeresésekor bebizonyítja azt is, hogy minden vonal két pont között foglal helyet. Két vízszintes vagy függő vonalnak fekvéséből, mint a pad, a tábla, asztal szemben lévő oldalai szemléltetendők a párhuzamos — és az ellenkező irányuakból a nem párhuzamos vonalok.

Ennyire előhaladván meglehet kezdeni az egyes betű alakok iratását s csak arra kell figyelemmel lenni, hogy a magánfoglalkozásokra feladott rajzok az ismert pontok és vonalokból úgy alakitassanak, hogy az előre bocsátott alaktani ismeretek feledésbe ne menjenek, adig is míg azt a beszéd s értelemgyakorlatok alapján tovább lehet folytatni, t. i. akkor, midőn a tanító az egyes tárgyak szemléltetésével foglalhozik.

A tárgyak szemléltetésénél két fő cél érendő el, az egyik az, hogy a tanulók beszéllő képessége fejlesz-

tessék, míg másfelől ismerjék azon tárgyat minden részeiben, melyről tanulnak. — Itt van a legjobb alkalom arra, hogy a tanulók alaktani ismereteikben tovább fejlesztessenek, hisz minden tárgy bizonyos alakjal is bír, melyeket ismerni ép oly szükséges, mint tudni azt, hogy a tárgyat ki, miből és mi célra készíti.

Ismertesse tehát a tanító az egyes tárgyakat alakitanilag is; alakitasson a vonalokból lapot, ezekből tettet, mert csak így tehet a tanítás egy egészet. Kérdezze például a fekete-tábla egyes részeinek elbeszélések: hány lapja van a táblának s milyen alakuak azok? Melyek az egyenlő és különböző nagyságu lapok? Méresse fel a tárgyak hosszát és szélességét, hasonlítassa össze azokat szoktatván ez által önmunkaságra és pontosságra a tanulókat. Ennyit az első osztály a beszéd és értelem gyakorlatok alapján.

(Folytatjuk.)

IRODALOM.

Weber J. B. vezérkönyve a népiskolai énektanításhoz, kiváló tekintettel az osztatlan iskolára. II-ik kiadásra átdolgozta Sándor Domokos, á. t. képezdei igazgató. Déva. 1879. Kiadja: Luzatto Ignác. — E mű értékének méltatására Dr. Dittes-Gyertyánffy-Kis „A népiskola módszertana“ című becses műből idézzük a következő sorokat: „A népiskolai énektanítás tananyagának methodikai feldolgozása leginkább sikerült Weber János Rudolf schweizi zeneatanárnak. Hogy Schweizban ma a nép-ének a fejlettség oly magas fokán áll, az főként a Weber jeles tanítási módszerének köszönhető. Ennek alapján készítette Bartalus István is a maga-énektanítási vezérkönyvét. Az eredetinek előnyei a Bartalusé felett a következőkben állanak.

1. Hogy minden fokozaton fordulnak elő benne a gyermek fejlettségének megfelelő kis dalok, s így a tiszta, csak melodikai (hangtalálási) és rhytmikai (tactus) gyakorlatok nem tehetik tulságosan szárazzá és unalmassá a tárgyat a gyermek előtt.

2. Hogy a többhangú éneklést nem erőszakolja túlkorán, mint általában szokták, a mely hiba Bartalusnál nagyon élőterbe lép.

3. Hogy tetszésszerűen alaphangra fektetett egy hanglépcsőből (melynek jelzésére Weber a *do, re, mi, fa, sol, la, si, do* szótagokat, mások az 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. számneveket, Bartalus a *c*-hanglépcső neveit vették fel) fokozatosan elvezet az abszolút hangjelzés valamennyi hanglépcsőire s így a hangjegyzés és-olvasás általánosan használt módjára képesít, míg Bartalus az egy (*c*) hanglépcsőnél megállapodván, azt akarja, hogy az egész szorosabb értelemben vett népies zeneirodalom (egyházi és világi énekegyűjtemények) mind az általa fölvetett *c*-hangnemből legyen írva, ezáltal a nép számára egy külön hangjegyzést kíván, ami kivihetetlen s így céltévesztett dolog.

A felhozott okokból a Weber eredeti módszerét kell minden más ilyenmü művek felett ajánlanunk, a mit annyi-

val inkább tehetünk is, minthogy az eredeti műnek módszertani tekintetben eléggé hű, alkalmazásában pedig egészen magyaros átdolgozása irodalmunkban létezik is következő cím alatt: „Vezérkönyv“ a népiskolai énektanításhoz, Kiváló tekintettel az osztatlan iskolára. stb.

A Somogyi Ede által szerkesztett „Magyar Lexikon“ból a 36. és 37. füzet, az Aigner által szerkesztett és kiadott „Nemzeti könyvtár“-ból a 34. 35. és 36-ik füzetek is megjelentek. Mind két derék vállalatról többször nyilatkoztunk elismerőleg, s ez uttall is csak ajánlattal ujtathatjuk meg azokat olvasóink emlékében.

A Franklin-társulat kiadványaiból következő munkák küldettek be szerkesztőségünkbe: „A házi nevelés.“ Példákban előadva. Szülők, nevelők, s különösen községi népkönyvtárak számára. Irta Z. Varga Mihály. A testi ápolás. 1879. Ára 1 frt 50 kr. — „Szám t a n i p é l d a t á r“ a népiskolák számára. Készítette Dr. Lutter Nándor. IV-ik, az 1877. augusztus 28-án 21678 sz. min. rendelet szerint átdolgozott kiadás. Öt füzet, a II. III. IV. V. VI. osztályok számára. Ára 20, 15, 15, 10, 25 kr. — „Magyar nyelv könyv“ a német tannyelvű népiskolák számára. Irta Madzsar János. A III oszt. számára. Ára kötve 40 kr. — „Utmutató“ a magyarnyelv tanítására nem magyar ajku népiskolákban. Néptanítók számára írta Madzsar I. Ára 20 kr. — Földrajz tanodai és magán használatra. Irta Erdődi János, 3-ik átdolgozott kiadás. 1880 (?). — K a t h e c h e t i k a vagyis vallástanítás-tan, közikönyvül a prot. hittanhallgatók számára. Irta Hörk József eperjesi ev. theol. r. tanár. 1880. Ára 60 kr. — Führer Ignác és Schön József. Módszeres nyelvtani példatár. 3 külön kötet, a népiskolák II-ik, III-ik, és IV. osztálya számára. Ára kötve 20, 25, 30 kr. — Ungarisches Sprach- und Lesebuch für Volksschulen mit deutschen Unterrichts- Sprache. Bearbeitet von Bakó, Frühwirth, Gruber, und Posch. 3. Theil Preis gebunden 50 kr.

VEGYESEK.

— Weisz Bernát urtól, az iskolai takarékpénztárak fáradhatatlan apostolatól, a következő sorokat kaptuk: Igen tisztelt szerkesztő ur! Nagy érdekléssel olvastam becses lapja 15. sz.-bani tárcát: „A családi nevelés és a fényezés.“ Azt gondoltam, hogy Boér Miklós ur a végén az „isk. takarékpénztárak“ intézményét fogja ajánlani, ilyféle szomorú végek elhárítása végett. És ez szerény felfogásom szerint is mondhatom: meggyőződtem, hogy ha D. Andorék tanultak volna már az iskolában takarékosan élni és a pénzzel bánni, akkor nem jutnak ily szivrendítő eredményre. És nem találunk-e 100 meg 100 hasonló példát? Nem-e épen a tanítói családok közt? Ideje lenne már, hogy a magyar orsz. tanítók nagy többsége (mert hiszen egy tekintélyes kisebbség már megfelel ez irányban a hazafui igénynek) magáévá tenné e fontos ügyet, mely úgy is dacára minden ellenvetéseknek, győzni fog, győznie kell nálunk is. Ezt bizonyít-

ják — mint a lapokban olvasható — azon tanítóknak bizonyítványai, a kik ez ügygel már foglalkoznak. Méltó-tassék csak a „Néptanítók Lapja“-ban ugy a tegnapi Népvilág“-ban olvasni. Remélem, hogy Erdélyben is — e hol eddig csak M.-Igenben létezik „isk. takr. pénztár“ rövid idő alatt előmenetelt teend ez üdvös intézmény. Maradtam igaz tisztelettel Weisz Bernát, kir. tanácsos. Ez érdekes és lapunkat megtisztelő sorokra kötelességünknek esmerjük a magunk részéről egy pár megjegyzést tenni. Épen a B. M. által felmutatott szomorú esethez hasonló társadalmi katasztrófák megdöbbentő szaporodása győz meg mind inkább az „isk. takarékpénztárak“ üdvös voltáról és általános felkarolása szükségességéről. Mennyire hatáskörünk engedi, igyekezni is fogunk ez intézmény terjedésében közreműködni; egyik t. főmunkatársunknak birjuk is ígérését, hogy ha lapunk tere engedni fogja, még a jelen évfolyamban egy hosszabb cikksorozatban fogja méltányolni ez intézményt. Az isk. takarékpénztárak — telyes reményünk van — elébb utóbb győzelemre jutnak s egy boldogabb nemzedék fogja áldani Weisz B. ur nevét nem lankadó nemes buzgalmaért. — Különben az isk. takarékpénztár már Kolozsvárt is bevitetett egy tanintézetbe.

— **Nyilvános köszönet.** A szegedi és szegedvidéki árvizkárosult tanítók nevében alulírottak az összes hazai tanítósnak hálás köszönetünket fejezzük ki azon irántunk tanusított lelkes áldozatkészségükért, melylyel vallás- és nemzetiségi különbség nélkül siettek szerencsétlenségbe jutott kartársaik nyomorán enyhíteni. Továbbá: kiváló köszönetünket nyilvánítjuk tektis. Gyertyánfy István urnak, a budai állami tanítóképezde igazgatójának, ki lelkes fölhívása s fáradhatlan buzgalmaival az általa szerkesztett „Néptanítók Lapja“ utján több mint 2000 frtot gyűjtött és küldött be, — valamint mindazon tanító-egyesületeknek és testületeknek, ugy az összes tanügyi szaklapoknak, melyek adakozásaik és gyűjtéseik által a segélyösszeg emeléséhez hozzájárulni szivesek voltak. Szegeden, 1879. szeptember 21. A segélyző bizottság nevében: Ferenczi János, bizottsági elnök. Fodor Ferencz, bizottsági jegyző.

— **Felhívás.** A kolozsmegyei tanító-testület azon vidéki rendes tagjai, kik a folyó évi október hó 29—31-én tartandó közgyűlés ideje alatt ingyen szállásban óhajtanak részesülni, felhivatnak, hogy ez ügyben tantestületünk alelnökét, Tek. Benedek József tanító urat (lakik hidelvi utca 37 sz.) legkésőbb folyó hó 23-ig értesíteni sziveskedjenek. Kolozsvárt, 1879. október 9-én. Rieger Imre, tantestületi titkár.

— **A székesfehérvári kiállítás jövedelmének hovatordítása** iránt arról értesülünk, hogy mintegy 30,000 frt. egy dunántúli ipariskolára fog fordíttatni, melynek székhelye Székesfehérvár leend. A jelenlegi reáltanoda ipartanodává való átalakítása komolyan terveztetik.

— **A fővárosi polgári iskolákra** a f. tanév a megelőzőknél is kedvezőbbnek mutatkozik — írja a „Polgári iskola.“ — A beiratások alatt mind a fiuk, — mind a

leány-iskolák valódi ostromot álltak ki. A helyszüke miatt elutasított jelentkezők száma jelentékeny. A fővárosi tanács a már felállított párhuzamos osztályokon kívül a f. tanév tartalmára újabb párhuzamos osztályok fellállítását engedélyezte a II. ker. fiu-, az V. és VII. ker. leányiskolák mellé. A mint bennünket értesítenek, az ország különböző vidékein működő polgári iskolák növendékeinek létszáma csaknem mindenütt emelkedésben van.

Buzárovits Gusztáv esztergomi könyvkiadónak lapunk mai számához mellékelt felhívását ajánljuk t. olvasóink figyelmébe.

— **Nyilvános nyugtatványok** (Folytatás) a „Család és Iskola“ 1878-ki folyamára fizettek:

a) 1879. egész évre 3 frtjával.

143. Felső leány-iskola Keszthely. 144. Állami iskola Felvincz. 145. Állami polgári fiu-iskola Torda. 146. Állami polgári leány-iskola Torda. 147. Tyukodi Alajos Szász-Bréte. 148. Ev. ref. iskola N.-Almás. 149. Deák Albert Köpecz. 150. Petersberger Janka M.-Ujvár. 151. Szentpáli János Sz.-Keresztur. 152. Szász József Bibarczfalva. 153. Szentgyörgyi Lajos tan. B.-Hunyad. 154. Örmény kathol. iskola Szamosujvár.

b) 1879. II. felére

155. Ev. ref. tan. kör. Sz.-Udvarhely. 156. Dézsi László tan. Kolozsvár. 157. Fazakas József áll. képezdei tanár Kolozsvár. 158. Gazsy József áll. képezdei gyakorl. isk. tan. Kolozsvár. 159. Geréb Márton ev. ref. főgymn. tanár Kolozsvár. 160. Gunesch Károly ev. luth. tan. Kolozsvár. 161. Szentgyörgyi Lajos ev. ref. tanító Kolozsvár. 162. Turcsányi Gyula ev. luth. lelkész Kolozsvár.

Kolozsvárt, 1879. október 13-án.

Propper Ferencz,
testületi pénztárnok.

A szerkesztő postája.

Tisztelettel kérjük mindazokat, kik lapunk számára a jelen évfolyamra szives szellemi támogatásukat ígérték, de ígérhetüket még be nem váltották: ne terheltessenek a Cs. és I.-ről megemlékezni. — B. I. urnak, N.-Almás: V. K. urnak épen most közlés alatt álló cikke azon időben olvasatott fel nevelésügyi biz.-ban, midőn őn küldte dolgozatát; minthogy pedig sok tekintetbe a két dolgozat rokon tárgyú, az öné közlését hihetőleg a jövő évfolyamra kell halasztanom, — s még így is csak lényeges javítások után ígérhetem közlését. — K. I. urnak, Szegváron: A megrendelésnek azonnal eleget tettünk s az évfolyam elejétől megjelent számokat — összesen 14-t — egybecsomagolva küldtük el. Csodálkoznám tehát ha még eddig sem jutott volna rendeltetése helyére; ez esetben kérem a postán utánnézni.